

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ
Integrative Buddhist Approach to Quality of Life Enhancing
through the Law of Kamma in the Petavatthu

พระมหาชัยพร อมรปญโญ (ฤทธิกระจำง)

Phramaha Chaiyaporn Amarapāṇṇo (Ritgrachang^๑)

Received: June 12, 2025 Revised: August 7, 2025

Accepted: August 13, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาและทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์ (๒) เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุ และ (๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคติสอนใจเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และมีการวิจัยภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัยพบว่า หลักกรรมในพุทธศาสนาเป็นระบบเหตุผลที่เชื่อมโยงการกระทำกับผลอย่างแนบแน่น มีผลต่อพฤติกรรมทั้งตรงและอ้อม คัมภีร์เปตวัตถุแสดงเรื่องผลกระทบผ่านการบอกเล่าของเปรตผู้เป็นเจ้าของเรื่องและบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นการยืนยันว่า ชีวิตหลังความตายดำเนินต่อไปตามอำนาจกรรม เมื่อเปรียบกับทฤษฎีมาสโลว์พบว่า ทั้งสองแนวคิดให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตทั้งด้านวัตถุและจิตใจ แต่พุทธศาสนาเน้นพัฒนาไปสู่โลกุตระ คือความพ้นทุกข์อย่างยั่งยืน

^๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University E-mail : chaiyaporn.rit@mcu.ac.th

ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่า ความเข้าใจหลักกรรมอย่างถูกต้องช่วยให้เกิดการตระหนักรู้ เป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน ความรับผิดชอบ และการจัดการปัญหาอย่างมีสติ ทั้งยังลดทุกข์จากเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ โดยตระหนักว่าผลกรรมชั่วในอดีตสามารถแก้ไขได้ผ่านกรรมดีในปัจจุบัน การบูรณาการหลักกรรมสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีจึงต้องมีความสมดุล ทั้งทางวัตถุ สังคม จิตใจ และจิตวิญญาณ ผ่านหลักกรรม การพัฒนา และความพึงพอใจ ตามองค์ความรู้ KDC Model ที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้.

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, หลักกรรม, คัมภีร์เปตวัตถุ, พุทธบูรณาการ

Abstract

The research titled “Integrative Buddhist approach to quality of Life Enhancement through the Law of Kamma in the Petavatthu” aims to (1) examine the principles of quality of life development in Buddhism and Abraham Maslow’s humanistic theory, (2) explore the doctrinal essence of kamma in the Petavatthu, and (3) propose an integrated Buddhist approach for life enhancement rooted in karmic insight. This is a qualitative study employing textual analysis and in-depth interviews with scholars.

The findings reveal that the Buddhist law of kamma constitutes a rational system intricately linking actions to consequences, directly and indirectly influencing human behavior. The Petavatthu illustrates karmic outcomes through narratives of pretas (hungry ghosts) and related individuals, affirming that postmortem existence proceeds according to the moral force of past actions. When juxtaposed with Maslow’s theory, both frameworks emphasize physical and psychological well-being; however, Buddhism transcends Maslow’s secular model by orienting quality of life toward Lokuttara—liberation from suffering as the ultimate goal.

Expert interviews affirm that a proper understanding of kamma fosters self-awareness, clarity of life purpose, personal accountability, and mindful coping with adversity. Recognizing that past negative deeds can be transformed through present wholesome actions alleviates distress and empowers moral agency. Integrating karmic principles with contemporary psychological insights thus provides a holistic framework for sustainable life development—materially, socially, mentally, and spiritually. This integration is guided by the principles of kamma, holistic development, and life satisfaction, as conceptualized in the KDC Model formulated from this research.

Keywords: Quality of Life, The Law of Kamma, The Petavatthu, Buddhist Integrative Approach

๑. บทนำ

หลักกรรมในพระพุทธศาสนาถือเป็นรากฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำ มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลแห่งการกระทำของตนได้ ซึ่งความเข้าใจในกฎแห่งกรรมจะนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเอง และเกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม มโนทัศน์เกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องกรรมหรือกฎแห่งกรรมที่สมเหตุสมผลจึงต้องอาศัยแหล่งอ้างอิงผ่านการจารึกเป็นหลักคำสอนในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่มีพยานบุคคลปรากฏอยู่ในเรื่องราวต่างๆ

หนึ่งในคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงหลักกรรมและผลของกรรมไว้อย่างลึกซึ้งและมีตัวอย่างเป็นรูปธรรมคือ *คัมภีร์เปตวัตถุ* ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ ในหมวด พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เปตวัตถุ คัมภีร์นี้นำเสนอเรื่องราวของเปรตและเหตุแห่งการเกิดเป็นเปรตจากกรรมที่ได้กระทำไว้ในอดีต เปตวัตถุจึงเป็นแหล่งข้อมูลทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการศึกษาเรื่องผลของกรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีลักษณะ

ของการเล่าเรื่องที่เข้าถึงจิตใจและปลูกสำนึกทางศีลธรรมได้เป็นอย่างดี หลักคำสอนว่าด้วยกรรมและกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มนุษย์สามารถเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง เพราะเมื่อบุคคลไม่เชื่อเรื่องกรรมและผลแห่งกรรม ย่อมโยงไปถึงการไม่เชื่อเรื่องความมีอยู่ของชีวิตหลังความตาย (Life after Dead) ส่งผลให้บุคคลนั้นดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความประมาท เมื่อมีความประมาทจึงเป็นเหมือนเป็นคนตายแล้ว เพราะความประมาทเป็นทางแห่งความตาย^๒ วิธีของผู้ประมาทย่อมสู่ความเสี่ยงต่อการก่ออกุศลกรรมบถ ๑๐^๓ หากบุคคลเชื่อในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม พฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ของบุคคลนั้นย่อมเป็นไปในทางกุศล ลดความเสี่ยงต่อการประพฤติดิฉิลธรรมเพราะมีหิริคือความเกรงกลัวผลแห่งบาปนั่นเอง

การทำดีทำชั่วที่สัมพันธ์กับหลักกรรมหรือกฎแห่งกรรมนี้ มีนักวิชาการและผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาให้ทัศนะไว้อย่างต่าง ๆ กัน เช่น วคิน อินทสระ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า สิ่งที่เป็นประเด็นปัญหาหนึ่งของสังคมปัจจุบันเกิดจากความไม่เชื่อในหลักธรรมเรื่องกรรมที่ได้ถูกบิดเบือนไปจากหลักคำสอนเดิมที่ได้สั่งสอนกันมาว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว แต่ในปัจจุบันการวัดผลของความดีกันอยู่ที่วัตถุคนในสังคมจึงต้องการเป็นเจ้าของวัตถุและความร่ำรวยโดยไม่สนใจที่จะทำงานให้เหนื่อยยาก ด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น ค้ายาเสพติด อาชญากรรม โจรกรรม เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีสุขของสังคมส่วนรวม คนส่วนมากมักถือเอาความสุขความสมปรารถนาในชีวิตปัจจุบันเป็นมาตรฐานวัดความดี คือความดีต้องมีผลออกมาเป็นความสุขความสมปรารถนา เป็นลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ความชั่วต้องมีผลตรงกันข้าม แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่แน่ว่าเสมอไป^๔ ในประเด็นเดียวกันนี้ พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงคำสอนเรื่องกรรมกับการตีความของสังคมปัจจุบันไว้ว่า “ความเชื่อเรื่องกรรมที่ไม่ถูก คือเรามองกรรมไปที่สิ่งของที่เงินทองของนอก

^๒ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๑/๓๑.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒.

^๔ วคิน อินทสระ, **หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕-๔๖.

กาย ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่ได้มองที่ผลของมันคือ ความดีความชั่วอันมีอยู่แล้วในกรรมนั้น ซึ่งจิตใจเราสัมผัสได้ทุกครั้งที่เราทำกรรม”^๕

ชีวิตหลังความตายตามที่ปรากฏในคัมภีร์เปตวัตถุ พระสูตรตันปิฎก ขุททกนิกาย ได้รวบรวมเรื่องราวของผู้จากโลกนี้ไป จำนวน ๕๑ เรื่อง โดยกล่าวถึงผลแห่งกรรมหรือการกระทำครั้งเป็นมนุษย์หลังจากสิ้นชีพแล้ว ก็มาเสวยผลแห่งกรรมต่างๆ กันไป เรียกว่าเปตวิสัย หรือเปตวิสัย สัตว์พวกนี้ได้รับทุกข์เวทนาต่างๆ ตามผลแห่งกรรมชั่วที่ได้ทำไว้ เช่น อดอยาก ผอมโซ เพราะไม่มีอาหาร หรือมีแต่กินไม่ได้ หรือกินได้แต่กินยาก เพราะปากเท่ารูเข็ม หรือกินเข้าไปได้แต่กลายเป็นเลือดเป็นหนอง เป็นมูลร เป็นคูล อนึ่ง ยังมีเปรตอีกพวกหนึ่งที่เสวยผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่วสลับกันในชาติเดียวกัน เรียกว่า เวมานิกเปรต คือเปรตที่มีวิมานอยู่เป็นของตนเอง มีความสุขเหมือนพวกเทวดาในเวลาหนึ่ง แต่ในอีกเวลาหนึ่งได้รับทุกข์เวทนาแสนสาหัสเหมือนเปรตพวกอื่นและสัตว์นรกทั้งหลาย^๖

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ทำให้เห็นว่า เรื่องราวในคัมภีร์เปตวัตถุยังสะท้อนให้ผู้ฟังเกิดความสังเวชสลดใจและหันมาใส่ใจในการละความชั่วทำความดีสังวรตนไม่ให้กระทำความบาปและสร้างความดี คัมภีร์เปตวัตถุจึงเป็นเรื่องน่าศึกษาวิจัย เพื่อนำมาเป็นอุทาหรณ์สร้างแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

เนื่องจากงานวิจัยนี้ มีการนำเสนอทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์เฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อศึกษาเทียบเคียงให้ประเด็นที่ศึกษามีความกระจ่างชัดยิ่งขึ้น ผ่านข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

^๕ พุทธทาสภิกขุ, *กรรมและการอยู่เหนือกรรม*, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๙), หน้า ๒๐.

^๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, *บทนำพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๒๖*, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๓๕-๓๖.

นักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมมนุษย์ ผู้ทรงคุณด้านพระพุทธศาสนา และอุบาสกอุบาสิกา ในส่วน การศึกษาวิจัยภาคสนาม

ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) เป็น ทฤษฎีที่เสนอโดย อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยามนุษยนิยม ซึ่งอธิบายถึง แรงจูงใจพื้นฐานของมนุษย์ว่าเกิดจากการแสวงหาความต้องการในระดับต่าง ๆ โดยเรียงลำดับ ความต้องการจากพื้นฐานที่สุดไปสู่ระดับสูงสุดเป็นลำดับชั้น ๕ ระดับ ได้แก่ (๑) ความต้องการทาง กายภาพ (Physiological Needs) เช่น อาหาร น้ำ อากาศ และที่พักพิง (๒) ความต้องการความ ปลอดภัย (Safety Needs) เช่น ความมั่นคงในชีวิต การมีสุขภาพดี และความปลอดภัยใน สภาพแวดล้อม (๓) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) เช่น มิตรภาพ ความรัก และการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (๔) ความต้องการการยอมรับและเคารพ ตนเอง (Esteem Needs) และ (๕) ความต้องการในการเติมเต็มตนเอง (Self-actualization) ซึ่ง เป็นการบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเอง^๗ ทฤษฎีนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิดด้านจิตวิทยา การ พัฒนาทรัพยากร เชิงบูรณาการทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

จากประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนา คุณภาพชีวิตตามหลักกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ” ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิง วิชาการและเชิงประยุกต์ใช้ และความเข้าใจเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเชิงลึก ผ่านบริบทเนื้อหา ในคัมภีร์เปตวัตถุ และการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมทั้งมิติทางวัตถุ จิตใจ และจิตวิญญาณ เพื่อการพัฒนาตนอย่างยั่งยืน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงไม่เพียงแต่ตอบโจทย์ ในด้านการศึกษาเชิงวรรณกรรมด้านพระพุทธศาสนาเท่านั้น หากแต่เชื่อมโยงถึงการส่งเสริม สุขภาพจิต ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเข้าใจในคุณค่าของการกระทำ และการปลูกฝังคุณธรรม ในระดับบุคคลและชุมชน เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่าง แท้จริงอีกด้วย

^๗ Maslow, A. H. (1943). “ A theory of human motivation” , *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาและ
ทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์

๒.๒ เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุ

๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคติสอนใจเรื่องกฎแห่งกรรมใน
คัมภีร์เปตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาภาคเอกสาร
(Documentary Research) และภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้มาจากการเลือกแบบ
เจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๘ ราย แบ่งเป็น (๑)
นักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมมนุษย์ จำนวน ๓ รูป/คน (๒) พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกาผู้เชี่ยวชาญ
ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท จำนวน ๑๕ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-
Structured In-Depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำรา
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและประเด็นอื่นๆ
ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์งานวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือใน
การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ติดต่อประสานงานกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์ และจัดทำหนังสือ/บันทึกข้อความจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย และขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก

๒) ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ตามเวลาที่ได้ทำการนัดหมายไว้ล่วงหน้าแล้ว ดังนี้

- วัน เวลา การสัมภาษณ์
- สถานที่สัมภาษณ์
- ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์
- วิธีการสัมภาษณ์ (การถาม การตอบ การจดบันทึกคำตอบ)

๓) กระบวนการสร้างเครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) มีขั้นตอน ดังนี้

- ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาและตามทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์ และศึกษาสังเคราะห์เรื่องกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุ จำนวน ๕๑ เรื่อง จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง

- ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือจากเอกสารต่าง ๆ
- สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่านที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแต่งตั้ง ตรวจสอบความเป็นปรนัยและความเที่ยงตรง (ค่า IOC) ตามวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยและนำไปใช้

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยมีวิธีการดังนี้

๑) รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นสำคัญ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการจำแนกข้อมูล

๒) สรุปประเด็นสำคัญ และอธิบายความเชื่อมโยงกันโดยการเขียนในเชิงพรรณนาตามกรอบเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓) จัดหมวดหมู่และให้ความหมายข้อมูล (Conceptualizing the Data) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์ให้ตรงตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants)

๔) จัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorize the Concepts) วิเคราะห์ ดีความ และสรุปอภิปรายผล ตามกรอบเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๕) วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมายให้ได้รับความรู้ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปต่างๆมาเชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาในการวิจัย

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ แนวคิดและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาและทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์

ทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์^๔ เน้นลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ในเรื่องดังต่อไปนี้คือ

๑) ความต้องการระดับพื้นฐาน (Physiological Needs): เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน เป็นความต้องการขั้นแรก หากไม่ได้รับการตอบสนอง จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยตรง

๒) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs): ความต้องการความมั่นคงในชีวิต ความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีผลต่อความรู้สึกมั่นคงและคุณภาพชีวิต

๓) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs): ความต้องการความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การได้รับการยอมรับและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีผลต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตทางสังคม

^๔ อธิพัฒน์ วรนิธินาคย์, “ปรัชญาทางสังคมศาสตร์และการวิเคราะห์ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการของอับราฮัม ฮาโรลด์ มาสโลว์” วารสาร วิชาการ ไทยวิจัยและการจัดการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม๒๕๖๖) หน้า ๖๗.

๔) ความต้องการการเคารพตนเอง (Esteem Needs): ความต้องการความรู้สึกรับคุณค่าในตนเอง การได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่น ส่งผลต่อความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง

๕) ความต้องการตระหนักศักยภาพของตนเอง (Self-actualization Needs): ความต้องการสูงสุดในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ การบรรลุเป้าหมายในชีวิต และการมีความรู้สึกเติมเต็ม มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตในระดับที่สูงขึ้น

ในขณะที่พระพุทธศาสนาให้นิยามคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ว่าคือความสุขที่เกิดจากสลัดความต้องการที่เป็นกิเลสตัณหาออกจากจิตใจเพื่อให้ได้อิสรภาพคือความพ้นทุกข์ แต่ก็ได้ปฏิเสธความต้องการทางด้านร่างกายและวัตถุเพียงแต่นำไปเพื่อการสละออกมากกว่าสะสมความต้องการ^๙ แต่อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทฤษฎีมนุษยนิยมของมาสโลว์สอดคล้องพระพุทธศาสนาเพียงแคในระดับโลกียะ แตต่างกันในระดับโลกุตระเพราะพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นการหลุดพ้นจากความต้องการ(ตัณหา) และเน้นพัฒนาจิตสู่ความหลุดพ้นคือพระนิพพาน

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเน้นคุณภาพชีวิตที่พ้นทุกข์อย่างยั่งยืนผ่าน “การดับเหตุแห่งทุกข์” คือ ตัณหา อวิชชา และอุปาทาน ในขณะที่ทฤษฎีของมาสโลว์เน้นการตอบสนองลำดับความต้องการของมนุษย์จากฐานทางกายจนถึงการพัฒนาตนเองสูงสุด (Self-Actualization) ความเหมือนคือการส่งเสริมศักยภาพมนุษย์ ส่วนความต่างคือ พระพุทธศาสนาเน้น “การละ” ขณะที่มาสโลว์เน้น “การเติม”

๔.๒ เนื้อหาสาระเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุ

เนื้อหาสาระของคัมภีร์เปตวัตถุ เป็นการแสดงผลแห่งกรรมผ่านรูปธรรมของเปรต ๕๑ เรื่อง แบ่งเป็น ๔ วรรค คือ (๑) อูรควรรค (๒) อุพพิวรรค (๓) จูฬวรรค และ (๔) มหาวรรค ซึ่งถือเป็นการเล่าเรื่อง (Story Telling) ที่มีความเป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวกับเรื่องกฎแห่งกรรม มีพยานหลักฐานะเชิงประจักษ์ ผ่านการบอกเล่าที่เป็นคำสารภาพของเจ้าของเรื่องนั้นๆ โดยตรง ที่เคยกระทำชั่วแล้วตายไปเกิดเป็นเปรต สะท้อนภาพการมีอยู่จริงของระบบกรรมและกฎแห่งกรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้อย่างมีเหตุมีผล

^๙ พระชัยชนะ อิทธิเตโช, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา” วารสาร มจร การพัฒนาสังคม (ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓)

สาเหตุหลักๆ ที่ทำให้คนเราตายไปเกิดเป็นเปรต ได้แก่ การละเมิดศีล ทางกาย เรียกว่ากายทุจริตคือ ข่มขืน ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ทางวาจาเรียกว่าวจีทุจริต คือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และทางใจเรียกว่ามโนทุจริต คือ อภิขณา-เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่น พยาบาท-มีความพยาบาท และมิจฉาทิฐิ-เห็นผิดจากคลองธรรม จึงสรุปได้ว่ากรรมในเปรตวัตถุไม่ใช่ว่าการลงโทษจากภายนอก แต่เป็นการเสวยผลแห่งการกระทำตนเอง บทเรียนในเปรตวัตถุมีลักษณะเป็น “คำสอนเชิงเตือนใจ” ที่เข้าถึงอารมณ์และศีลธรรมของคนทั่วไปได้โดยง่าย

๔.๓ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคติสอนใจเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์ เปรตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้คติคำสอนเรื่องกรรมในคัมภีร์เปรตวัตถุ ใช้แนวทางดังนี้

๑) สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกรรมว่ากรรมเป็นกลไกหลักของความเปลี่ยนแปลงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒) ส่งเสริมการทำความดีในระดับครอบครัว สังคม และตนเอง ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

๓) เชื่อมโยงแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเข้ากับมิติของจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อยกระดับความหมายของการใช้ชีวิต เช่น ความกตัญญู การให้ทาน การให้อภัย และความเมตตา เป็นต้น

๔) ใช้กรณีศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปรตวัตถุเป็นสื่อในการอบรมคุณธรรมและการฝึกจิตเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ให้เป็นไปในเชิงบวกเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคติคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปรตวัตถุ เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

ประเด็น / แนวคิด	พระพุทธศาสนา	ทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)	คติคำสอนในคัมภีร์เปตวัตถุ	แนวทางพุทธบูรณาการ
จุดมุ่งหมายสูงสุด	นิพพาน (พ้นทุกข์สิ้นเชิง)	เติมเต็มศักยภาพสูงสุด	พ้นจากเปรตภูมิสู่สุคติ	รู้เท่าทันกรรมสร้างเหตุแห่งความดี
แนวทางการพัฒนา	ศีล สมาธิ ปัญญา	ตอบสนองความต้องการตามลำดับ	หลีกเลี่ยงอกุศลกรรม	สร้างจิตสำนึกเรื่องกรรม ปรับพฤติกรรม
ปัจจัยแห่งความเสื่อม	ตัณหา อวิชชา	ขาดความมั่นคง (ความต้องการพื้นฐาน)	ความตระหนี่ โลภะ	ฝีกละความยึดมั่นถือมั่นพัฒนาปัญญา
พฤติกรรมที่ส่งผลต่อชีวิต	ให้ทาน เมตตา รักษาศีล	ความสัมพันธ์ดี เห็นคุณค่าตนเอง	เปียดเบียนผู้อื่น ขาดเมตตากรุณา	บำเพ็ญคุณธรรมในชีวิตประจำวัน
วิธีเยียวยาและยกระดับชีวิต	อบรมจิต เจริญสติ	พัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์	ยอมรับผลกรรม เรียนรู้จากประสบการณ์	ปรับมุมมองชีวิตผ่านความเข้าใจเรื่องกรรม

ตารางที่ ๑ : แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคติคำสอนเรื่องกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุและทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์

จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามคติสอนใจเรื่องกฎแห่งกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า

๑) การบูรณาการหลักกรรมในเปตวัตถุกับแนวคิดของมาสโลว์ช่วยให้เกิดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับทั้งจิตใจและชีวิตจริง

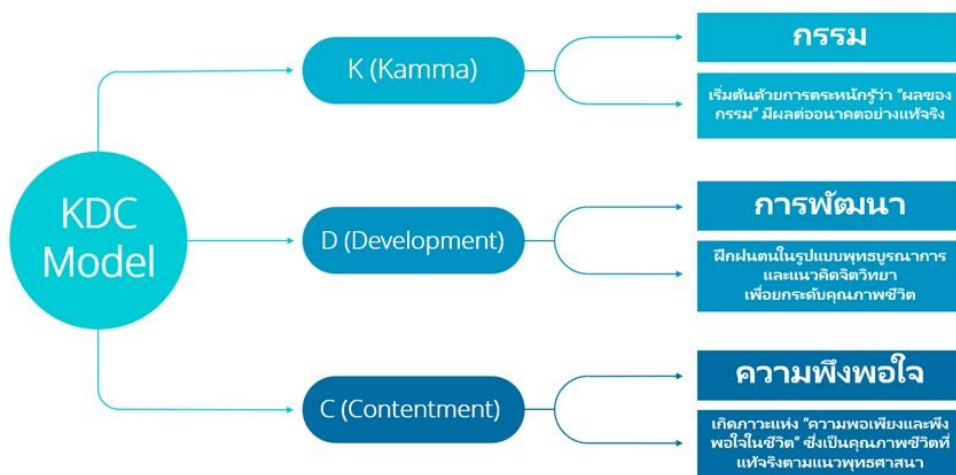
๒) แบบจำลอง “KDC Model” (กรรม-การพัฒนา-ความพึงพอใจ) ที่สะท้อนกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากภายใน

๓) การให้ความรู้เรื่องกรรมในรูปแบบร่วมสมัย เช่น สื่อวิดีโอ นิทาน หรือละคร ธรรมะ เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับการสื่อสารในสังคมยุคปัจจุบัน

๕. สรุป/องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักกรรมในคัมภีร์เปตวัตถุ” ทำให้สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ KDC Model

กรอบแนวคิดจากข้อมูลภาคสนาม: KDC Model

แผนภาพที่ ๑ : แผนภาพกรอบแนวคิดจากข้อมูลภาคสนาม KDC Model

คำอธิบายแผนภาพที่ ๑:

๑) **องค์ประกอบ:** K (Kamma) กรรม, D (Development) การพัฒนา และ C (Contentment) ความพึงพอใจ

๒) **ความหมาย:** K (Kamma)-ตระหนักรู้ในผลแห่งกรรมว่าการกระทำมีผลต่ออนาคต, D (Development)- ฝึกฝนตนด้วยแนวคิดพุทธบูรณาการบนพื้นฐานการตระหนักรู้เรื่องกฎแห่งกรรม

และ C (Contentment)- พัฒนาสู่ภาวะแห่งความพอเพียงและพึงพอใจจากระดับโลกียะสู่ระดับโลกุตระ

๓) เป้าหมาย: K (Kamma)-ปลูกจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม D (Development)-ยกระดับคุณภาพชีวิตทางกายและจิต และ C (Contentment)-บรรลุคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริงตามหลักพระพุทธศาสนาคือความหลุดพ้นจากวัฏสงสาร

๔) ความสัมพันธ์: KDC อธิบายได้ว่า การตระหนักรู้ใน กรรม (K) เป็นจุดตั้งต้นที่จะนำไปสู่ การพัฒนา (D) ผ่านการฝึกฝนอย่างมีเป้าหมาย โดยส่งผลให้เกิด ความพึงพอใจ (C) อันเป็นผลลัพธ์ของคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย:

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ ขุททกนิกาย ธรรมบท.

ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๑ ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. บทนาพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๒๖ ขุททกนิกาย เปตวัตถุ. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

พุทธทาสภิกขุ. กรรมและการอยู่เหนือกรรม. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา, ๒๕๓๙.

(๒) บทความวิจัย

พระชัยชนะ อิทธิเตโช, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา” วารสาร มจร การพัฒนา

สังคม (ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓)

อธิวัฒน์ วรนิธิภาคย์, “ปรัชญาทางสังคมศาสตร์และการวิเคราะห์ทฤษฎีลำดับขั้นของความ
ต้องการของอับราฮัม ฮาโรลด์ มาสโลว์” วารสาร วิชาการ ไทยวิจัยและการจัดการ
ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม๒๕๖๖) หน้า ๖๗.

(๓) บทความวิชาการ (ภาษาอังกฤษ)

Maslow, A. H. (1943). “A theory of human motivation”, *Psychological Review*,

50(4), 370–396.

